کلام سید رضی در تعدد قرائات ذیل آیه «والراسخون فی العلم»

نکته دیگری که بعداً باید بیشتر در موردش صحبت کنیم – وقتی شواهد جدیدی میآید آدم خوشحال میشود- مرحوم سید رضی رضوانالله‌علیه تفسیری دارند؛ حقائق التاویل فی متشابه التنزیل؛ این کتاب ایشان شش جلد است که تنها جلد پنجم آن در دست است. قبلاً هم من برخورد کرده بودم. اولین بار در جایی دیدم که کسی محضر آقای سیستانی رفته بودند و به او تذکر داده بودند. ایشان تذکری راجع به این تفسیر داده بودند. من در ذهنم ماند و دنبال آن هم رفتم. اما یادم نیست که به کجا انجامید. سن من به‌گونه‌ای است که کارهای اخیر را فراموش میکنم. ولی آقا که زحمت کشید و گذاشت، مطالب خیلی خوبی در همین یک جلد است. جلد پنجم حقائق التاویل سید رضی رضوانالله‌علیه هست که ذهنیت سید را کاملاً روشن میکند. مطالب خوب و عالیای دارد. چون ممکن است نکات علمی برود، در چند دقیقه یکی از آنها را سریع میگویم، ببینید چقدر زیبا است.

ایشان به بحثی وارد میشوند که در کتابهای قرائت خیلی زیاد در مورد آن نوشته اند؛ بحث الوقف و الابتداء، فن مهم قرائت است. کجا باید بایستید؟ کجا باید وقف کنید؟ کجا باید ابتدا کنید؟ این برای خودش فنی است. مرحوم سید رضی رضوانالله‌علیه در ذیل این آیه شریفه میفرمایند: «وَما يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلاَّ اللَّهُ[1]»؛ در اینجا توقف کنیم یا نه؟ وقف است و بعدش ابتدا است؟ یا اینکه عطف است و وقف نیست و در «وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ»؛ باید بایستیم؟ کدام یک از اینها است. خود اهلسنت هم از قدیم در اینجا اختلاف داشتند. این جور نیست که شیعه بگوید بلکه خود اهلسنت از قدیم در وقف و ابتدای این آیه اختلاف داشتند.

سید رضی بیانات طرفین را میآورند و بعد میفرمایند که چه مانعی دارد که هر دوی آنها باشد؟! خدای متعال هر دو را اراده کرده. آدم یک فایلی از کلمات بزرگان قرار دهد، برای استعمال لفظ در اکثر از یک معنا. یعنی خدای متعال مشکلی نداشت که بندگانش را به دست اندازی نیاندازد و بگوید «وَما يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلاَّ اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ، یقولون...» یا اینکه «یقولون» را ابتدا میآورد و میفرمود «وَما يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلاَّ اللَّهُ و یَقُولُ الراسخون فی العلم آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنا». اگر «یقول» ابتدا میآمد و جمله فعلیه میشد، دلالتش روشن بود و احدی هم سر آن اختلافی نداشت. «و ما یعلم تاویله الا الله» تمام میشد و بعد «و یقول الراسخون فی العلم».

اما آیه را به این صورت نیاورده است. یعنی آیه را به‌صورتی آورده که ذو وجهین است. «وَما يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلاَّ اللَّهُ»؛ در این توقف کنیم یا نکنیم؟ سید رضی میفرمایند هر دوی آنها. اگر توقف کنید یک معنا میدهد و اگر توقف نکنید معنای دیگری دارد. قبلاً هم از این بحث کرده‌ایم.

در یک کلمه اگر بخواهم بگویم، خداوند در کتاب خودش چه می‌فرماید؟ می‌گوید من که بلد بودم بگویم «و یقول الراسخون» و هیچ کسی هم در آن اختلاف نکند. من که به این صورت گفتم برای چه بود؟ برای یک نکته واضح. صحبت سر چه چیزی و چه کسی است؟ صحبت سر متشابهات است. چه کسی؟ راسخون. حال شما را به خدا، آیا متشابهات در یک سطح است؟ نه. راسخون در علم در یک سطح هستند؟ نه. قرآن کریم به‌گونه‌ای عبارت فرموده که همه اینها را سامان می‌دهد. یعنی شما می‌توانید برای تمام درجات متشابه حساب باز کنید و هم می‌توانید برای تمام درجات رسوخ در علم حساب باز کنید. تا چطور بخوانید. یعنی اگر «یقولون» را ابتدا بگذارید، مانعی ندارد؛ به این صورت می‌شود «وَما يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ و الراسخون فی العلم»؛ یعنی راسخون در علم هم می‌دانند. خب حال که می‌دانند کدام راسخون در علم هستند؟ جمله که نگفته همه آنها همه آن موارد را می‌دانند. فرموده آنها می‌دانند. تاب این را دارد که بعضی از راسخین بعضی از متشابهات را می‌دانند. آیا بعضی از راسخین کل آن را می‌دانند؟ تاب آن را دارد. ولی انعطاف جمله در این است که به این صورت می‌تواند باشد.

سید رضی فرمودند که هر دوی آنها می‌شود. بعد چه کار کردند؟ بعد فوری از قول ابو علی فارسی شاهد می‌آورد. می‌گوید چطور هر دو می‌تواند باشد؟همانطور که ابو علی فارسی گفته ما قرائات متعدد داریم و همه آنها صحیح است، همه آنها مراد است. یعنی مراد بودن وقف و ابتدا در آیه شریفه را به حرف ابوعلی فارسی استشهاد کرده‌اند. ببینید این فضای ذهنی جناب سید رضی است. یعنی فضای ذهنی آنها به این صورت بوده.

---

[۱] آل عمران ۷

بازبینی #2
ایجاد شده 7 آوریل 2024 12:37:25 توسط ... .
به روزرسانی شده 18 مه 2024 15:28:52 توسط ... .